שכונת הבוכרים היא שכונה בלב ירושלים, שנבנתה בשנת 1894 על ידי יהודי בוכרה. שכונת הבוכרים שוכנת בחלקו הצפוני של מרכז ירושלים, וגובלת בשכונות סנהדריה מצפון, כרם אברהם ממערב, גאולה מדרום ובית ישראל ממזרח.

[עריכה] היסטוריה

בשנות ה-70 של המאה ה-19 החלה עלייתם של יהודי בוכרה לירושלים, הודות לפועלם של השד"רים, הרב רפאל אוחנה והרב יוסף ממן. בשנת 1889, עם הקמת השכונות החדשות בירושלים אשר מחוץ לחומות והגעת מספר חברי הקהילה לכ-200 איש, התאגדו יהודי בוכרה בחברה ושמה "חברת ציון מקהילת-קודש בוכארה וסביבותיה". הם החליטו להקים שכונה לקהילה בעיר, אשר תיקרא "רחובות", בעקבות הפסוק מספר בראשית: "ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחובות ויאמרו כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ". לשם בניית השכונה שלחו חברי הקהילה אגרת מיוחדת ליהודי בוכרה ובה ביקשו את תרומתם על מנת ש"שם קהילתנו יגדל ויתנוסס תוך עיר קדשנו ותפארתנו".

בשנת 1891 נקנו כ-65 דונמים ממערב לשכונת בית ישראל, במקום שהיה מבודד יחסית מציר ההתפתחות של העיר לאורך רחוב יפו. הבנייה החלה כעבור 3 שנים. על רקע הבנייה היהודית הפשוטה בירושלים של אותה תקופה, נחשבה שכונת הבוכרים לשכונה היהודית המפוארת ביותר בעיר. כוונתם של מייסדיה (ביניהם רבי שלמה מוסיוף) הייתה להקים עיר במתכונת אירופית, ואכן רחובותיה הרחבים של השכונה נבנו בצורת שתי וערב, ולצידם הוקצה שטח לנטיעת עצים, מה שלא היה נפוץ בירושלים של אותה תקופה. השכונה נודעה בבתיה הגדולים וחצרותיהם רחבות הידיים. רבים מעשירי יהדות בוכרה קנו בתי-קיץ בשכונה, אליהם הגיעו בעיקר בתקופה שבין חג הפסח לחג השבועות.

בצפון השכונה נבנתה תת-שכונה לאנוסי משהד שנקראה "גבעת שאול".

[עריכה] בימינו

עם הזמן איבדה שכונת הבוכרים מזוהרה ונזנחה. בתיה היפים התיישנו, וחלקם אף נהרסו. כמו כן, התמעטה בה הקהילה הבוכרית, וכיום עוברת השכונה תהליך של התחרדות. עם זאת, לאחרונה הוחלט על הקמת ועד פעולה שיורכב מתושביה המקוריים של השכונה, מתושביה כיום ומהמועצה לשימור אתרים שיפעלו להשיב לשכונה את זוהרה מראשית המאה ה-20.

[עריכה] ארכיטקטורה

בשכונת הבוכרים מצויות מספר פנינות ארכיטקטוניות ובהן:

- בית מוסיוף- ביתו של מנהיג הקהילה, שלמה מוסיוף, שהיה הבית הראשון שנבנה בשכונה.
- בית דוידוף- ביתו המפואר של יוסף דוידוף, שהיה ממנהיגי קהילת סמרקנד. בו שכנה הגימנסיה העברית רחביה בשנות ה-20.
- בית משהיוף- בית זה, שהיה הגדול בשכונה (כ-5 דונם), נבנה על ידי שמחה משהיוף, נשיא קהילת יהודי כורדיסטן. במתחם זה התגוררו דמויות חשובות כיצחק בן צבי, רחל ינאית ועוד. כיום נהרס המתחם, אך קירותיו החיצוניים נשתמרו.
- בית חאג' יחזקאל- ביתו של אחד מצאצאי אנוסי משהד שהתאסלמו, שבאחד מביקוריו בירושלים בדרכו למכה, שב ליהדותו, שינה את שמו ליחזקאל במקום אסמאעיל, והקים את ביתו בשכונה.
- בית הכנסת "בבא תמא" - בית הכנסת המרכזי בשכונה.
- בית הכנסת "בביוף יששכרוף" - בית הכנסת שהיה שייך למכוונים (המקובלים) שהיו בשכונה בימי קדם. כיום הוא בית כנסת רגיל ומרכזי בשכונה.
- בית יהודיוף-חפץ- נבנה בשנים 1890-1891 על ידי אלישע יהודיוף בקישוטים ארכיטקטוניים מדגם ברוק-איטלקי. המבנה שימש כאכסניה לדמויות חשובות מהתקופה, ואף נבנה בו חדר למשיח, לכשיבוא.

[עריכה] לקריאה נוספת

- אייל מירון, **ירושלים וכל נתיבותיה**, הוצאת יד בן צבי, 1996.
- דרור ורמן, **הבוכרים ושכונתם בירושלים**, הוצאת יד בן צבי, 1991.

[עריכה] קישורים חיצוניים

- דוד הכהן להציל את שכונת הבוכרים.
- סיפור הקמת השכונה באתר יהדות בוכרה העולמית.

[עריכה] גלריית תמונות

שער פנקס החברה שבנתה את השכונה

ממראות השכונה

חנות ב"שוק הבוכרים"

שער בית הכנסת בחצר 'גבעת שאול'

כתובת הקדשה בחצר 'גבעת שאול'

הרס בית מוסיוף, תוך שימור החזית בלבד

פריטי ריצוף בבית הכנסת שב"ארמון"